

Vas Podlonk pod Ratitovcem

Dr. Rudolf Andrejka:

Potje in prebivalci ob Ratitovcu

Običajna in najbolj položna pot na Ratitovec je iz Češnjice tik za gostilno »Stari Ratitovec« do mostu čez Dašnico in odtod strmo navhribu do kolovoza, ki drži odslej ob severnem, potem ob zapadnem pobočju Mlak, Plesni in Strdl-vrha v dveh urah do Prtovča.

Za izpremembo naj popišem drugo pot, ki drži iz Železnikov najprvo do vasice Draboslovice (856 m), odtod pa čez sedlo Špiček položno v isti smeri ko nižja pot v Mlakah, ki jo doseže malo pod Prtovčem. Ta pot je res bolj strma nego običajna, a je četrť ure krajša in nudi več užitka s prelepimi razgledi.

Za lepo in prostrano župno cerkvijo v Železnikih, v kateri je v velikem oltarju znamenita Wolfova slika sv. Antona (v stranskih so tudi Langusove), zavije pot čez lesene stopnice navzgor in drži mimo starih kmetskih hiš sela Škovin proti Suhi dolini, nad katero vzraste pred nami gora Strmec. Od prvotnega kolovoza se cepi pot kmalu ostro na desno in se vzpenja mimo starih sadnih dreves po strminah škovinskih travnikov v vijugah višje in višje, preskoči strmo grapo Suhe doline že precej visoko nad Železniki ter doseže takoj potem mešani gozd; v njegovi senci drži položneje v zapadni smeri in zavije mimo majhne goljave v star, veličasten bukov gozd. Že med potjo so se odpirali lepi pogledi na Selško dolino od Češnjice do Selc in na Železnike; zdaj pa vzrastejo nenkrat na jugu in jugozapadu vrhovi Škofjeloškega pogorja skoraj

otipljivo pred nami: predvsem Kovaški Vrh, Vancovec in njega odrastka Plešenice in Vedelja, za njimi pa veriga poglavarjev Loškega gorovja: Mladi Vrh (1371 m), Koprivnik (1399 m) in sivi Blegaš (1578 m).

Še dobrih deset minut in že se jasni bukovje proti severu. Svet se za spoznanje zravnava. Gozd se umakne, njegova temna senca se spremeni v sočno zelenje senožeti, ki se niža proti severu. Tu stoji pod samotnim znamenjem klopica in vabi na odpočitek. Na Močilah smo, odkoder se odpre prvi nenadni pogled na Jelovico z Dražgošami, goro Sv. Križa z vasico Kališami, za njimi pa na plemenište kulise Karavank in Kamniških Planin. Lepo je tu počivati.

Pot čez senožeti drži navzdol v Drabosloviško grapo k prvemu kmetu »Bernardu«; naša (markirana) pot, ki je sedaj kolovoz, pa zavije na levo pod obronke Sovinke v južnozpadno smer in doseže v nadaljnjih desetih minutah prve odrastke Strdl-vrha. Tu se pot prevale in odpre; položno drži odslej proti zapadu čez travnike naravnost h gostoljubni domačiji »Pri Gregorju« na Drabosloviči. Kakor lastovičje gnezdo čepi ta enonadstropni kmečki dom, v katerem je skozi stoletja gospodaril Šmidov rod (856 m). Draboslovica je staro kmetško selišče. Nje prvotno ime, kakršno je zapisano v urbarjih loškega gospodstva, je Dobróslica (Dobroslitzi) - skrajšano iz Dobroslavice; šele v novejšem času se je prepostavilo v Droboslovico ali Draboslovico. Že l. 1500. se omenjata tu dve kmetiji; obe sta se ohranili do danes. S kakšno težavo so morali prvotni naselniki krčiti v teh strmih rebrih prvotno goščavo v plodna polja in travnike! Štiristoletno težko delo naših kmetških prednikov proti skopi, uporni naravi je osnovalo čudovite lepote naših gorskih vasi in našega rovtarskega sveta in temelji v njih ljubezni do lepe, pa trpke zemlje slovenske! Mar cenimo to delo mi uživatelji teh lepot, mi večkrat blazirani potomci?

Kristalni studenček, izvirač tik nad Gregorjevo hišo, žubori dan in noč pesem o lepoti in zdravju naših planin. Vse naokoli so senožeti in majhna polja, iztrgana nekdanjemu gozdu; gozd jih sedaj, odmaknjen v višino, varuje viharjev in povodnji.

Domačin, postavni kmet Lovrenc Kemperle, ki se je po odhodu Šmidovega rodu preselil sem iz Podlonka pred 18 leti, nas povabi, da vstopimo v hišo. Gostoljubno nam postreže z izvrstnim mlekom in s čajem, za krepkejša grla tudi z domačim hruševcem. Njegov sin, čvrst in prijazen fant, ravno svira »eno« prav okroglo na orglice. »Pa je doli pri Bernardovih gramofon,« pravi Ludvik; »če hodite tod nazaj, se oglasite, da se malo zavrtimo; so zelo pripravni ljudje pri Bernardu.«

Težka je ločitev od tega skritega raja, ki ga je dobro poznal in ljubil prvi in največji planinec Selške doline, dr. Janez Ev.

K r e k. »Kolikokrat je prišel sèm gori,« pripoveduje Gregorjev oče; »včasih že v noč, ko je pohajal na Prtovč, sam ali z dr. Koroščem. Čvrsta in vesela fanta sta bila, pa prav nič jih ni zdelala strma pot skozi grapo.«¹

Za Gregorjevo domačijo zavije markirana steza ostro na desno navzgor na sedlo, katerega vzhodni odrastek se imenuje Špiček. Tu je dosežena največja višina te poti (886 m). — Vsak, kdor prvič dospe sem gori, obstrmi; tako nenadno udari nanj premogočna slika Ratitovca z obema vrhovoma, Gladkim in Kosmatim vrhom, ki vzraseta naenkrat v neslutnem veličastvu. Ogromna je njih gmota, kakor da bi klicala v dolino: »Tu sva, zadnja sinova Triglavskih Planin! Ne bojte se, vi doli v dolini: močna sva dovolj, da vas varujeva.«

Kakor da bi ljudje tam doli to slutili, so se zatekli pod okrilje obeh gorâ že pred stoletji: Slovenci iz Selške doline, Tirolci pa iz Sorice sem; obširno svojo vas so imenovali Slovenci Podlonk (Pod Lonkom², Soričani pa Termolbem³). Tu se je mešala slovenska in nemška kri! in uprav Podlonk je bila skrajna meja nemškotirolske kolonizacije pod Ratitovcem, ki je segala od Sorice na vzhod. Seveda so se rodovi v Podlonku in bližnjem Prtovču hitreje poslovenili ko oni v skritem gorskem kotu okoli Sorice in Danj, najbrž že pred dvema stoletjema. Tudi imena livad in pobočij, dolin in potokov, celo njiv in travnikov okoli Podlonka kažejo, kako sta se tu pred stoletji mešala dva si tuja naroda in jezika.

Tam na skrajnem zapadnem robu vidimo 1000 m visoko prtovško cerkev Matere Božje, zgrajeno l. 1869. iz prvotne kapele. Cerkev je kmalu postala tudi priljubljena božja pot. Jezušček v stranskem oltarju je dar kajžarice Urše s Prtovča; dala ga je izvršiti vsled zaobljube, ko se je rešila v Ljubljani iz vode. Tam so travniki in njive Rosaker (Rossacker = konjska njiva), Biderzan (Widder, Sonn = osoje) in Štiklen (Stückle = košček); delu Strdl-vrha pravijo še danes Stumpfenk (Stumpfeck = topi vrh, ali naš tošec = tolstec); hrib nad Prtovčem in naše sedlo, kjer stojimo, sta Špiček (Spitzeck); vrhnjo skalo Kosmatega vrha pa nazivljejo Podlončani še danes Kuglo (iz nem. Kogel); senožeti, ki padajo pod Prtovčem proti Podlonku tik ob poti na Pručno in Razor, imenujejo Rošt (Rast), Lajnar (Leine = Lehne = pobočje) in Žbanjkele (Schweineckel-c). Nad najvišjo (Kovačevo) hišo št. 13 v Podlonku se razprostira ravnica Tola (Tal), nad njo pa se kamenite senožeti že zopet imenujejo prav slovenski Pečice; desno od male grape so Lajtre (Leiten = stran, breg), gozd naprej proti Pučici pa imenujejo zopet slovenski »Laze«; tudi gozd na levo od Podlonka proti Prtovču ima slovensko ime Čérnik (izgovarjajo ga Čárnk), pod njim je travnik Riba (iz nem. Rüben = repa).

¹ Od češnjiške poti čez Mlake se kmalu (na severnem pobočju) cepi strma pot skozi Draboslovsko grapo na Draboslovico. Tudi ta pristop je hvaležna izprememba običajne ture čez Mlake. Pot je zaznamovana.

² Lonk se še danes imenuje hrib vzhodno od vasi Podlonka.

³ iz: »unter d'n Olmen« (Almen).

Steza nad Potokarjevo hišo proti Erzarjevim njivam gre čez **Kregrot** (beseda je nemškega izvira, ki pa si je ne znam razložiti). Ko zremo s svojega vzvišenega razgledišča proti Kosmatemu vrhu, zagledamo pod njegovimi skalnatimi stenami, ki jim domačini pravijo »**Pred Robmi**«, livade in senožeti **Žloft** (nem. Schlucht), **Čnogerl** (nem. z'Nogerl = z'Neigerle), **Cimerl**, **Mavre** (nem. Mauer), **pirko** (nem. Birke) in **žetl** (nem. Sattel). Na desno, tam, kjer se odrastki Kosmatega vrha stikajo z nižjim grebenom **Brsnicami**, pa imajo vrhovi in pobočja že zopet slovenska imena. V kotlini pod **Jesenovcem** pa izvira potok **Oželpoh**, ki mu priteka od leve izpod **Slemen a** **Zalpotok**. Oba se stekata po grapi **Mačohi** pri **Mejevcu** v **Dašnico**.

Kakor je ohranila slikovito razprostrta vas **Podlonk** v svojih gozdovih in travnikih, dolinah in potokih do danes šarovito sliko svoje naselitve, tako tudi v rodbinskih imenih svojih prebivalcev. L. 1630. so bili tu gori naseljeni poleg nemških **Šmidov** in **Gortnarjev**, **Sturmov** in **Kemperlov** tudi slovenski **Večeri** in **Pogačniki**, ki se jim l. 1714. pridružijo še **Notarji** (Novtarji), **Demšarji** in **Primožiči**. Tudi v naši dobi se je ta mešanica nemških in slovenskih imen ohranila.

Po tem zemljepisno-zgodovinskem razgledu nadaljujemo pot, ves čas s pogledom na **Ratitovec**, malo navzdol v mični travnati kotlinici **Vrtači**, potem pa ob pobočju **Plesni** položno med grmovjem in gozdiči, senožetmi in pašniki po ravnem vse do velike smreke, kjer se naša steza, kakih 10 minut pod prtovško cerkvico, združi s kolovozom iz **Mrak** in **Češnjice**. Na **Prtovču** se zglasimo, po navadi vseh častilcev **Ratitovca**, na prijaznem in snažnem domu »**Pri Luki**«, označenem z razkazalno tablico **SPD**. V tej hiši je prebival **dr. Janez Ev. Krek** vsako poletje; tu se je odpočil v čistem gorskem zraku, zroč na vse **Loško pogorje**, na ljubljeno **Selško dolino** in dalje čez **Sv. Mohor** in **Ljubnik** na **Kranjsko ravan**, **Sorško** in **Loško polje** tja do **Šmarne Gore** in **Kamniških Planin**; tod je snoval nove načrte za blagor svojega naroda. — Častitljivi gospodar **Peter Pavlič** nam postreže tudi tu rad z izvrstnim kislim ali kuhanim mlekom in, če nam je sreča mila, tudi s pristnimi prtovškimi žganci.

Običajna pot drži odtod mimo vodovodnega izlivka, ki ga je oskrbel **Prtovčanom** še **dr. Krek**, na desno proti **Pučici** na **Razor**, **Tirle** (nem. Türle) in odtod na **Krekovo kočjo**. **Planincem**, ki si žele izpremembe, pa bo tudi ustregla druga pot, ki gre na levo skozi vas in potem nad pobočjem **Jeben** (**Eben**) in sotesko **Plenšakom** ves čas pod **robmi Goča**, vzhodnega odrastka **Gladkega vrha**, na sedlo **Poden**; odtod pa po **Torkarskih ridah** na južnem pobočju **Raštlajnarja** na **Gladki vrh**.

